In het bos daar zijn De Roovers

'Neen,' zegt de jonge theatermaker Robby Cleiren van De Roovers, 'waarschijnlijk creëerde Shakespeare de zwarte generaal *Othello* en de jood *Shylock* niet om een pleidooi voor verdraagzaamheid te houden. En dat wilden wij, ook al worden we er soms van verdacht politiek theater te maken, met onze voorstelling *'Venetië'* óók niet. Onze *'Othello'* en *'De koopman van Venetië'* tonen allebei vooral een mens die zich in een vreemde omgeving probeert staande te houden: Othello door zich zo goed mogelijk te integreren en Shylock door dat juist niét te doen. En allebei worden ze gekelderd door een vernuftig systeem van wetten en christelijke waarden die uiteindelijk allemaal worden gebruikt in functie van een bloeiende economie en eigen voordeel.'

De Roovers is een theatercollectief dat met steeds wisselende zielsverwanten samen voorstellingen maakt. Robby Cleiren, Luc Nuyens, Sofie Sente, Günther Lesage en hun kompanen beslissen samen, spelen en regisseren samen, doen samen boodschappen en delen samen verlies en winst. Zo zwaar en heftig hun discussies zijn, zo licht en meeslepend zijn hun voorstellingen. 'De Koopman van Venetië' spelen ze in een kwartier: grotesk, hilarisch en raak.

'Wij deugen gewoon voor niks anders'

LUC « Daar openen we mee: baf! Een grove schets van Venetië. Maar het had even goed Antwerpen kunnen zijn.»

HUMO De Venetianen c.q. Antwerpenaren krijgen niet veel krediet bij jullie.

LUC « Nee. Dat klopt. Shakespeares Venetianen blijven tot op zekere hoogte toch nog eerbare, deftige burgers die de verbitterde Shylock zijn sluwe wraakactie uiteindelijk vergeven. In de groteske vertoning die wij ervan maken, worden de Venetianen, in plaats van vergevingsgezinde christenen, monstertjes die met hun kont omhoog tegen Shylock zeggen: *'En kniel nu maar en smeek om genade.'* Zo zie je hun achterkant, hun dubbele moraal, die van de Venetianen misschien nog grotere bloedhonden maakt dan de jood die niet schermt met christelijke waarden maar gewoon zegt: Jij spuugt in mijn baard en nu spuug ik in die van jou. Ik wou je vriend zijn maar je wil niet luisteren.»

ROBBY « En tegen die achtergrond spelen we dan het veel subtielere verhaal van 'Othello'.»

SOFIE « Net zoals je een krantenartikel leest, eigenlijk. Daarin lees je ook meestal eerst De Grote Lijnen en daar geloof je dan soms in. Al komt er altijd een moment waarop je denkt: maar waar zijn de kleine lijntjes, de kleinmenselijke kantjes? Daar zoeken wij altijd naar: hoe verhoudt het persoonlijke zich tot het maatschappelijke?»

ROBBY « Als Willy Vermeulen aan de kant wordt gezet, doet zijn omgeving dat net als bij Othello heel subtiel: geen ontslag met de mededeling *'uw eerlijkheid dwarsboomt onze plannen'*, maar een overplaatsing naar een bureau waar hij alleen nog maar kranten kan lezen. Niks om voor op straat te komen. Terwijl het kluwen van ongepaste persoonlijke belangen erachter een massale betoging waard is.»

HUMO Je vergelijkt Othello met Willy Vermeulen. Is Othello een goed mens?

ROBBY/JAGO, DE INTRIGANT « Hmmm. Othello is een goed mens, maar hij is niet zo verstandig.»

GÜNTHER/OTHELLO « Hoe bedoel je?»

ROBBY « Hij is niet verstandig omdat hij de radicale regels van het krijgsrecht toepast op zijn eigen lief. Zijn we niet meer helemaal zeker? Hup! kapot maken. Hij maakt het maatschappelijke iets te persoonlijk.»

HUMO En hoe slecht is Jago?

GÜNTHER/OTHELLO « De vraag is eerder: wat is er nog goed aan Jago?»

ROBBY/JAGO « Hij is verstandig. Niet dom.»

GÜNTHER « Is hij daarom goed?»

ROBBY/JAGO « Neen, maar ik vind Jago ook niet slecht. Kijk, wat ik als Jago doe is te begrijpen: het gerucht gaat dat jij *(Othello)* met mijn vrouw hebt geslapen. En ik vind dat verschrikkelijk. Bovendien heb je mij, terwijl ik daar meer dan wie ook voor in aanmerking kwam, niet tot luitenant benoemd. Je hebt mij dus dubbel onrecht aangedaan.

» Ik kan nu twee dingen doen: bij de pakken blijven zitten en zeggen: het geluk gaat altijd naar de anderen; of handelen. Dat laatste doe ik, wat ik erg verstandig vind. En het is *niet* verstandig van Othello om zich door Jago's list te laten vangen. *(Citeert:) Heb ik dan beweerd dat ik haar zag toen zij u bedroog? Of dat ik hem hoorde zeggen dat hij bij haar...* Gelegen had? zegt Othello dan. *Ik* zeg helemaal niks. *Zoals u wil*, zeg ik dan. Dát is belangrijk. Hoe Othello de dingen ziet, is *zijn* verantwoordelijkheid.»

SOFIE « Othello is niet minder verstandig. Hij is gewoon een tijfelijker mens. Hij staat dichter bij zijn instincten.»

GÜNTHER « In het begin zie je een Othello die in een Venetiaans keurslijf zit. Door Jago's psychologisch getreiter wordt hij weer geconfronteerd met zijn innerlijke emotionele impulsen.»

SOFIE « We worden allemaal een beetje wilder en ongeciviliseerder vanaf het moment dat er grove, kwetsende dingen met ons gebeuren. Op het moment van grote pijn of groot geluk worden we teruggeworpen op instincten die ons doen schreeuwen of andere geluiden doen maken. Othello is daar niet anders in.»

HUMO Günther is in de voorstelling niet zwart.

SOFIE « Neen. *Wij* zijn het die hem zwart maken: de andere spelers en het publiek. Op alle mogelijke manieren - door hem *'Moor'* te noemen, door hem met alle mogelijk clichés te bestoken, door onze lippen te tuiten... Een vreemdeling op zich bestaat niet, hè. Het hangt van een context af of je ergens vreemd bent.»

LUC « Als toneelspeler sta je, bijvoorbeeld, ook al een stuk naast de dagelijkse gang van zaken. Wij werken niet van negen tot vijf. Als wij klaar zijn, zijn de winkels en de crèches dicht. Wij zijn de uitzondering en dat maakt van ons buitenstaanders die met problemen zitten. Ik bedoel: dat wat als normaal of beschaafd beschouwd wordt, is maar een kwestie van afspraken en onderlinge overeenkomsten.

» Kijk, wij zijn geen Marokkanen die in een Borgerhoutse wijk wonen waar geen politicus nog geld insteekt. Maar wij hebben ons natuurlijk ook al eens een vreemde gevoeld: niet alleen op vakantie of in de supermarkt, maar ook vlak naast onze ouders in de zetel, bijvoorbeeld.»

GÜNTHER « Bij mij op het internaat was er iemand die als een soort Jago iedereen tegen mij probeerde op te zetten. Dat lukte en dat ging soms ver. Zo ver dat de brandend hete soep *per ongeluk* op mijn broek viel, en zo. Daaraan heb ik wel gedacht: zo moet Othello's zwart-zijn ongeveer voelen.»

HUMO Waren jullie toen jullie gingen acteren van plan zulke geëngageerde verhalen te vertellen? Of wilden jullie oorspronkelijk gewoon graag onder een lamp staan?

GÜNTHER « Voor mij begon het allemaal op de middelbare school met Jan Terlouws *'Koning van Katoren'*. Ik speelde de tovenaar en was gefascineerd door het fenomeen: iemand doet iets en anderen kijken toe.»

ROBBY « Natuurlijk geniet je in eerste instantie van de belangstelling die je krijgt omdat je op een podium staat. Mijn eerste keer tijdens een klassenfeest vergeet ik ook nooit. Ik moest een kabouter spelen en ik weet nog hoe vreemd ik het vond dat ik die kabouter zijn tekst van buiten moest leren. *Kom kinderen ga allemaal rustig zitten*, stond er. Maar ik kon toch net zo goed iets echts zeggen als: *komaan jongens, pak allemaal je stoel en kom erbij?* Dat deed ik dus. *Jaaaa*, dat werd meteen al een zéér persoonlijk ingevulde, lijdende, politiek correcte kabouter *(lacht)*.»

SOFIE « De eerste keer dat ik bij mezelf acteerneigingen ontdekte was tijdens een feestje bij ons thuis. De kinderen mochten alles helpen klaar zetten, maar als de gasten kwamen, was je eigenlijk niet meer gewenst. Ik herinner me nog goed dat ik absoluut niet kon verdragen dat ik, als hèt stond te gebeuren, er niet bij mocht zijn. En op een avond ben ik terug naar beneden gekomen en heb ik in het midden van de kamer mijn nachtkleed, waar niks onder zat, omhooggetrokken. Het effect was overdonderend. Ik vluchtte weg. Maar terug in bed was ik ongelofelijk trots dat ik in iets belangrijks een rol had gespeeld.»

LUC « Ik zat bij de jeugdbeweging en voelde mij er heel slecht bij dat alles altijd in groep moest gebeuren. Via vriendjes kwam ik bij het theater en daar speelde ik de eerste keer meteen *Ali Baba* - in bewerking van René Verheezen zaliger. Het was een schoolvoorstelling. Ik kwam helemaal vanachter op de scène op. Er was vreselijk veel rumoer in de zaal. Ik stapte naar voren en bij elke stap die ik zette voelde ik de zaal stiller worden... Ongelofelijk, dacht ik: op een scène moet je bijna niks doen om grote indruk te maken.

» Ik ben eerst nog wel voor industrieel ingenieur gaan studeren, uit een soort angst. Overal rondom mij zag ik, tja... bijvoorbeeld geldautomaten, apparaten die op een of andere manier begrepen wat ik wilde en zelfs mijn rekening beheerden... Ik weet niet of het een selectieve attentie was of gezond wantrouwen, maar ik zag overal camera's, computers en televisies rondom mij die mij door hadden, zonder dat ik hen begreep. Ik wilde absoluut weten hoe dat allemaal in elkaar zat.

» Maar uiteindelijk miste ik het intermenselijke van het toneel. Ik wil nog steeds alles begrijpen, maar zodra ik een inzicht heb wil ik daarover communiceren.

» Voelt niet iedereen zich, net als ik, een beetje een vreemdeling in de samenleving? Je weet niet van alles om je heen waar het vandaan komt en wat het betekent. Maar het is, vind ik, wel je verantwoordelijkheid om dat een beetje uit te zoeken.»

SOFIE « Mijn ouders vonden dit vak wel een beetje weinig concreet.»

GÜNTHER « O ja? Mijn ouders vonden het goed idee. Maar ja, mijn vader was dan ook zelf al secretaris van de plaatselijke harmonie.»

ROBBY « Mijn vader zei: acteren? Neen, niet doen. Maar ik voelde toen al dat het erin zat dat ik later hard op hem ging lijken en dat was een reden te meer om het wél te doen.»

SOFIE « Mijn ouders hebben echt hard geprobeerd me ervan te overtuigen naar de universiteit te gaan. En nu denk ik soms zelf: ik zou graag iets heel concreets studeren. Uit een behoefte om de dingen die ik doe te kunnen verantwoorden vanuit concrete kennis. Wij raken wel vanalles aan: de actualiteit, boeken, psychologie... Het is allemaal heel breed, maar naar mijn gevoel soms een beetje te *dun*. Ik heb vreselijk veel respect voor mensen die mij, bijvoorbeeld, helder en vakkundig een economisch systeem kunnen uitleggen.»

ROBBY « Of voor iemand als Willy Vermeulen. Wij kunnen zeggen: wij maken maatschappelijk geëngageerd toneel. Wij krijgen applaus, de mensen lachen en vinden ons in het beste geval nog geïnspireerd ook. Terwijl, als Willy Vermeulen zijn mond opentrekt over iets maatschappelijk laakbaars, wordt hij meteen op een zijspoor gezet en langs alle kanten bestookt. Wij zitten niet met zulke consequenties. Dát hebben alleen de mensen die concreet iets kunnen veranderen. Vergeleken met Vermeulen zijn wij in feite toch niet anders dan de nar. Helaas.»

SOFIE « Het beste bewijs van hoe weinig wij ertoe doen is dat wij niet eens kunnen staken. Stakende acteurs, daar gaat echt geen mens van wakker liggen.»

ROBBY « Bertold Brecht zag de wereld nog echt als een plek waaraan hij iets kon veranderen. Ook via toneel. Dat idee is bij de meeste mensen verdwenen.»

SOFIE « En toch denk ik dat alle kunsten samen wel de mentaliteit van mensen kunnen beïnvloeden. Alleen werkt dat niet één twee drie. Die invloed kan je pas achteraf, over een tijdspanne van vijftig jaar beoordelen. Hoe wij in deze tijd denken, wordt nog steeds voor een groot stuk door de bijna vijftig jaar oude ideeën van Camus en Sartre bepaald.

» Ach, iedereen moet gewoon doen waar hij een beetje goed in is.»

HUMO Wat is jullie talent?

SOFIE « Goh, wij zijn een soort denkende wezens die geïnteresseerd zijn in de maatschappij waarin wij leven en die constant anderen willen overtuigen en inzichten willen tonen op een niet al te rationele manier.»

ROBBY « Ja, wij deugen gewoon voor niks anders.

» Ons grootste talent is misschien onze gedrevenheid. Maar eigenlijk vind ik dat niet meer dan normaal. Iets vol overgave doen met de talenten die je hebt gekregen, dat is toch een engagement dat iedereen in het Westen tegenover de wereld kan hebben?»

HUMO En die 'Ten oorlog!', die jullie licht ironisch in de voorstelling roepen?

LUC « Die stond gewoon in de tekst. Echt waar *(lacht)*.»

Stefanie de Jonge
(foto's Johan Jacobs)

Cadeau!

De Roovers spelen Venetië te Strombeek Bever (4/12), Waregem (5/12), Tielt (6/12), Sint-Truiden (8/12), Sint-Niklaas (13/12), Hasselt (16/12), Amsterdam (17 t/m 20/12) en verder te Turnhout, Leuven, Brussel, Gent, Tongeren en Antwerpen.

Humo heeft 10 tickets voor de voorstelling in Strombeek (4/12), 10 tickets voor Waregem (5/12) en 10 tickets voor Antwerpen (18/1). Bel op woensdag 3/12 tussen 12 en 12.30 u. naar Thassos: 03/235.04.90 (ook info-nummer).